

**Inleiding op
het programma van
toetsing en afsluiting
havo en vwo**

**CSG Liudger
Burgum - Havotop
Drachten - Raai**

2024-2027

Voorwoord

Beste leerling,

Bij de start van het schooljaar begint in leerjaar vier de opbouw naar het examen. Een geïntegreerd lesprogramma zorgt ervoor dat alle examenonderdelen in de loop van twee (havo) of drie (vwo) schooljaren worden behandeld.

Bij een examen horen officiële documenten die op de website worden gepubliceerd:

- het examenreglement;
- de inleiding op het PTA
- het PTA vakspecifieke deel.

Deze inleiding maakt het beleid rondom het PTA duidelijk, zodat jij goed weet welke afspraken en regels gelden.

Lees deze informatie goed door. Voor de leerlingen geldt dat wanneer iets niet duidelijk is, zij in school uitleg kunnen vragen aan de coach of de vakdocent. Als ouder(s)/verzorger(s) kunt u altijd contact met de school opnemen en eventuele vragen voorleggen aan de coach of de leerlingcoördinator van uw zoon/dochter.

Voor een goed verloop van het examen is het belangrijk dat iedereen zich aan deze regels houdt.

Veel succes!

Examencommissie CSG Liudger

September, 2025

Voorwoord

Beste collega,

Met de start van het schooljaar begint in leerjaar vier de opbouw naar het examen. Het geïntegreerde lesprogramma zorgt ervoor dat alle examenonderdelen in de loop van twee (havo) of drie (vwo) schooljaren aan bod komen.

Bij het examen horen officiële documenten die op de website zijn gepubliceerd:

- het examenreglement;
- de inleiding op het PTA;
- het PTA vakspecifieke deel.

Deze inleiding is bedoeld om het beleid rondom het PTA voor iedereen inzichtelijk te maken, zodat wij als team het onderwijs hierop kunnen afstemmen. Het is van belang dat iedere collega deze informatie zorgvuldig doorneemt en waar nodig vertaalt naar de eigen lessen en begeleiding.

Voor leerlingen geldt dat zij met vragen terecht kunnen bij hun coach of vakdocent. Ouders/verzorgers kunnen zich richten tot de coach of de leerlingcoördinator. Het is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid om het PTA helder en consequent uit te dragen, zodat het examenproces voor alle betrokkenen zo soepel mogelijk verloopt.

Laten we er samen voor zorgen dat leerlingen goed voorbereid en met vertrouwen richting hun examen kunnen werken.

Met vriendelijke groet,

Examencommissie CSG Liudger

September 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Voorwoord	2
1. Het examen	5
1.1. Het schoolexamen	5
1.2. Het centraal schriftelijk examen	5
2. Het examendossier	6
2.1. Wat is een examendossier?	6
2.2. Relatie van het examendossier met het PTA	6
2.3. Vakken en onderdelen	6
2.3. Opbouw examendossier	7
2.4. Bewaren van werk dat deel uitmaakt van het examendossier	7
3. Praktische opdrachten	7
3.1. Vaardigheden	7
3.2. Beoordeling.....	7
3.3. Criteria	7
4. Handelingsdelen	8
4.1. Wat zijn handelingsdelen?	8
4.2. Beoordeling.....	8
5. Profielwerkstuk	8
5.1. Wat is het profielwerkstuk (PWS)?	8
5.2. Beoordeling.....	9
5.3. Aparte vermelding op de cijferlijst	9
6. Cijferbepaling	9
6.1. Cijferbepaling algemeen	9
6.2. Cijferbepaling combinatiecijfer	9
6.3. Voortgangsrapportage	10
7. Herkansingsregeling	10
7.1. Toetsing en herkansing: algemeen	10
7.2. Toetsing en herkansing: regels	11
8. Regeling voor leerlingen met recht op meer tijd (bijvoorbeeld bij dyslexie).....	11
9. Overgangsnormen	12
10. Afspraken met betrekking tot doubleren en zakken	15
10.1 Vrijstellingen voor doublanten voorexamenklassen.....	15
10.2 Vrijstellingen voor gezakte kandidaten	15

11. Onregelmatigheden tijdens het schoolexamen.....	16
12. Regels centraal examen	17

1. Het examen

Het examen havo en vwo bestaat per vak of programma uit een schoolexamen (SE) en/of een centraal schriftelijk eindexamen (CSE). Het schoolexamen omvat ten minste die exameneenheden die niet in het centraal schriftelijk eindexamen worden getoetst. Voor de inhoud van het SE zie de vakspecifieke PTA's.

1.1. Het schoolexamen

Het schoolexamen bestaat uit de volgende onderdelen:

- schriftelijke en mondelinge toetsen;
- praktische opdrachten;
- handelingsdelen;
- lichamelijke opvoeding;
- het profielwerkstuk.

1.2. Het centraal schriftelijk examen

Het centraal schriftelijk examen bestaat uit:

- Een centraal schriftelijk eindexamen met
  - een toets waarbij kandidaten vragen en opdrachten, evt. met behulp van informatie- en communicatietechnologie, schriftelijk beantwoorden;
  - de beoordeling aan de hand van een bindend correctievoorschrift of beoordelingsmodel;
  - een tweede correctie.

2. Het examendossier

2.1. Wat is een examendossier?

Het schoolexamen heeft de vorm van een examendossier. Het bevat:

- de afgelegde toetsen en uitgevoerde (praktische) opdrachten;
- het profielwerkstuk.

2.2. Relatie van het examendossier met het PTA

In het Programma van Toetsing en Afsluiting kan de leerling zien welke toetsen, opdrachten en overige activiteiten deel uitmaken van het examendossier.

2.3. Vakken en onderdelen

Het examendossier geeft informatie over de resultaten die de leerling heeft behaald op de toetsen en opdrachten voor het schoolexamen van:

- de vakken Nederlands en Engels (en wiskunde (vwo)) van het gemeenschappelijk deel;
- de vakken maatschappijleer, lichamelijke opvoeding, godsdienst, ckv en het PWS-onderdeel van het gemeenschappelijk deel;
- de verplichte vakken die de leerling in het profiel heeft;
- de vakken die de leerling in het profieldeel heeft gekozen;
- de vakken die de leerling in het vrije deel heeft gekozen.
- de gekozen vakken waarin geen centraal examen wordt afgelegd.
- rekenen; ingaande het schooljaar 2020-2021 is er een schoolexamen rekenen voor leerlingen die geen wiskunde in hun examenpakket hebben.

2.3. Opbouw examendossier

Het havo- en vwo- examenprogramma staat toe toetsen en opdrachten die tot het schoolexamen behoren, gespreid over het voorexamenjaar en eindexamenjaar af te nemen. Voor alle leerwegen start de opbouw van het examendossier in het voorexamenjaar.

2.4. Bewaren van werk dat deel uitmaakt van het examendossier

Het werk van het schoolexamen en het werk van het centraal examen worden een half jaar na de examenuitslag bewaard. Wanneer in die periode geen bezwaar wordt aangetekend, wordt men geacht akkoord te zijn gegaan met het/de gegeven cijfer/beoordeling. De praktische vakken hebben de mogelijkheid hiervan van af te wijken.

3. Praktische opdrachten

3.1. Vaardigheden

Praktische opdrachten zijn bedoeld om vaardigheden te toetsen die niet of minder aan de orde komen bij schriftelijke toetsen. Bij een praktische opdracht is meestal niet de theoretische kennis en de inhoud van het eerste belang, maar de vaardigheid om iets te maken of te onderzoeken. Bij praktische opdrachten kan het proces deel uitmaken van de beoordeling.

3.2. Beoordeling

De opdrachten in het kader van LO en ten dele bij CKV worden beoordeeld met NB's en/of onvoldoende (o), voldoende (v) of goed (g). Deze opdracht(en) moet(en) ten minste met voldoende worden afgesloten. Alle overige opdrachten worden met een cijfer beoordeeld. De criteria voor beoordeling staan op schrift en worden voorafgaand aan de opdracht met de leerlingen besproken.

3.3. Criteria

Een praktische opdracht dient altijd ingeleverd te worden en mag niet bestaan uit deelopdrachten, uitgezonderd practica bij natuurkunde en scheikunde. Alle praktische opdrachten zijn opgenomen in het PTA en zijn niet herkansbaar. Elk vak mag niet meer dan 1 vakgebonden praktische opdracht hebben per leerjaar om ervoor te zorgen dat de belastbaarheid van leerlingen zo weinig mogelijk pieken heeft met als uitzondering het vak Nederlands, Kunst, CKV, O&O, godsdienst en KCV. Een reguliere praktische opdracht telt per vak voor 5, 10 of 15% mee in het jaarcijfer, het cijferpercentage is in verhouding met de gevraagde studielasturen voor deze praktische opdracht.

Een praktische opdracht mag individueel of in groepjes gemaakt worden al naar gelang de verstrekte opdracht en beoordelingscriteria.

Voor biologie, natuurkunde en scheikunde geldt dat het geheel aan practicumverslagen als 1 extra praktische opdracht kan worden meegerekend per leerjaar. Het voortschrijdende gemiddelde van het practicumdossiercijfer zal in SOMToday worden gepubliceerd.

Voor CKV en KUBV is er geen limiet aan het aantal praktische opdrachten, zolang het binnen de marge van 8 cijfers (6 voor examenklassen) blijft.

Vijf schooldagen voor elke toetsweek zijn deadline-vrij voor praktische opdrachten mits deze opdracht in de les wordt afgenomen en er geen voor- en nawerk is voor deze praktische opdracht.

4. Handelingsdelen

4.1. Wat zijn handelingsdelen?

In het examenprogramma staat aangegeven dat er voor een aantal vakken geen praktische opdrachten worden gemaakt, maar dat er handelingsdelen volbracht dienen te worden. Dit is het praktische gedeelte voor deze vakken.

4.2. Beoordeling

Om toegelaten te worden tot het centraal examen moet de leerling de handelingsdelen, die in het schoolexamen zijn opgenomen, ten minste voldoende hebben uitgevoerd.

5. Profielwerkstuk

5.1. Wat is het profielwerkstuk (PWS)?

In de examenklas maak je als onderdeel van je examen het zogenaamde profielwerkstuk (PWS): een open onderzoeksoopdracht die past binnen je profiel. Het PWS maak je voor één van je eindexamenvakken, dus een vak waarin je ook centraal schriftelijk eindexamen doet. Het PWS maak je in principe in een groepje. Samen voer je een onderzoek uit. De begeleiding is in handen van een vakdocent.

5.2. Beoordeling

Bij het PWS wordt zowel het proces, het product (eindverslag), de presentatie als het eindgesprek beoordeeld. De afsluiting en becijfering vindt dit schooljaar plaats. In december presenteer je samen met je PWS-groep het onderzoek tijdens een presentatiemiddag voor ouders, medeleerlingen en andere belangstellenden. De beoordeling vindt plaats door aan de hand van criteria die vooraf aan de kandidaat bekend zijn gemaakt. Het PWS wordt uiteindelijk met een heel cijfer beoordeeld en maakt dan deel uit van het combinatiecijfer, samen met godsdienst, maatschappijleer en CKV (CKV ontbreekt bij de gymnasiasten). Voor leerlingen die met een havodiploma een vrijstelling voor maatschappijleer en CKV hebben verkregen, bestaat het combinatiecijfer uit godsdienst en het PWS.

5.3. Aparte vermelding op de cijferlijst

Het PWS moet ten minste met een voldoende worden afgesloten en wordt apart op de cijferlijst vermeld.

6. Cijferbepaling

6.1. Cijferbepaling algemeen

In de voorexamenklassen en examenklassen komt het eindcijfer tot stand door middel van een 'voortschrijdend gemiddelde', berekend uit de onderdelen zoals die in het voortgangsdossier en PTA zijn aangegeven. Het voortschrijdend gemiddelde wordt aan het eind van de voorexamenklassen berekend uit de voortgangstoetsen en PTA-onderdelen. Het gemiddelde van beide onderdelen bepaalt de overgang naar het volgende leerjaar. In het eindexamenjaar wordt het schoolexamen begin april afgesloten.

6.2. Cijferbepaling combinatiecijfer

Het combinatiecijfer bestaat uit de cijfers voor godsdienst, maatschappijleer, CKV (CKV ontbreekt bij de gymnasiasten) en het PWS. Voor vwo-leerlingen die met een havodiploma een vrijstelling voor maatschappijleer en CKV hebben verkregen, bestaat het combinatiecijfer slechts uit godsdienst en het PWS. Voor het berekenen van het combinatiecijfer worden de op de eindlijst vermelde afgeronde cijfers (bestaande uit hele cijfers) gemiddeld. Vervolgens wordt het gemiddelde weer afgerond op het meest nabij liggende gehele getal. Het combinatiecijfer telt als volwaardig cijfer mee in de slaag-/zakregeling.

6.3. Voortgangsrapportage

We werken met een voortschrijdend gemiddelde. De onderwijsresultaten zijn inzichtelijk voor leerlingen en ouder(s)/verzorger(s) in SOM.

7. Herkansingsregeling

7.1. Toetsing en herkansing: algemeen

Je hebt per leerjaar vier toetsweken en in de examenklas drie toetsweken, aan het eind van elke periode. Hierin worden alleen de toetsen afgenomen die in het voortgangsdossier en PTA staan. Bij planbare afspraken, zoals bijvoorbeeld een rijexamen, een bezoek aan de huisarts of tandarts, dient rekening gehouden te worden met de aanwezigheidsplicht in de toetsweek. Bij ziekte dienen je ouders dit vóór 10.00 uur telefonisch te melden bij de meldkamer. Als dit niet gebeurt, word je afwezigheid als ongeoorloofd beschouwd.

In het vakspecifieke deel kun je lezen welke toetsen per periode herkansbaar zijn. Er zijn twee momenten per jaar waarop je kunt herkansen: voor de voorexamenklassen geldt: één na periode 2 (een toets uit periode 1 en 2) en één na periode 4 (een toets uit periode 3 en 4). Voor de examenklassen geldt: één na periode 1 (uit periode 1) en één na periode 3 (uit periode 2 en 3). Als je één toets of meerdere gemist hebt, haal je deze in tijdens centraal georganiseerde inhaalmomenten.

In de jaarplanning kun je lezen wanneer de herkansingen zijn. Je meldt je aan voor een herkansing via Zermelo. Via SOM krijg je een bericht waarin staat tot wanneer en tot welk tijdstip je je kunt aanmelden voor de herkansing. Te late aanmeldingen worden niet meer in behandeling genomen en daarmee vervalt je herkansing. Als je je hebt aangemeld voor de herkansing, ben je verplicht deze toets te maken. **Als je niet aanwezig bent op het moment van herkansing, ongeacht de reden, vervalt de herkansing voor die periode.** Bij herkansing geldt het hoogste cijfer. De BINAS-vakken mogen hun practicumcijfer verdelen over meerdere afnamemomenten. Gemiste practica moeten worden ingehaald. Als je een PO te laat of niet inlevert, is je cijferlijst onvolledig. Je zorgt dan in overleg met je vakdocent voor een afhandeling naar behoren. Hiervoor heb je de tijd tot uiterlijk een week voor de overgangsvergadering. Voor de examenklassen geldt dat dit voor de een week voor de laatste toetsweek geregeld moet zijn.

7.2. Toetsing en herkansing: regels

- Het hoogst behaalde cijfer geldt bij een herkansing. De herkansingen vinden plaats tijdens de hiervoor ingeroosterde herkansingsmomenten die verspreid over het schooljaar worden aangeboden;
- Zorg dat je op tijd aanwezig bent bij het lokaal waar de toets wordt afgenomen. Bij een 100 minutentoets is er een vertrekmoment 60 minuten na aanvang ingepland.
- Je mag tot 15 minuten na het begin van een toets nog naar binnen. De tijd die je te laat komt wordt niet bijgeteld. Als je meer dan de gestelde tijd te laat bent word je niet meer binnengelaten en moet je de toets inhalen. In geval van een herkansing, vervalt de herkansing.
- Als je te laat komt bij een mondelinge toets of luistertoets word je niet meer toegelaten. Er wordt dan een nieuw moment voor jou ingepland tijdens een inhaalmoment.
- Je neemt alleen toegestane hulpmiddelen mee: pen, potlood, rekenmachine, woordenboek, etc. Je mobieltje, smartwatch en alle andere mogelijke devices liggen in je kluis. Je tas en je etui laat je ook buiten het lokaal. Het in bezit hebben van dit materiaal bij een toets wordt gezien als fraude, waardoor de gemaakte toets ongeldig kan worden verklaard. Bij constatering van fraude, zie het "Examenreglement".
- Leerlingen die van een erkende deskundige een meertijdsverklaring hebben gekregen, krijgen 20% extra toetsijd: een 50-minutentoets wordt verlengd tot 60 minuten en een 100-minutentoets tot 120 minuten.

8. Regeling voor leerlingen met recht op meer tijd (bijvoorbeeld bij dyslexie)

Leerlingen, die officieel door een daartoe bevoegde instantie dyslectisch verklaard zijn, hebben recht op meer tijd. Leerlingen met een andere beperking, bijvoorbeeld ASS, kunnen in sommige gevallen aanspraak maken op een meertijdsverklaring. In overleg met de Dyslexie- en ondersteuningscoördinator kunnen indien nodig tevens andere hulpmiddelen worden ingezet.

Rechten voor leerlingen met dyslexie:

- Meer tijd per toets (20% extra tijd, dus bijv. 10 minuten per toets van 50 minuten)
- Aangepaste luistertoetsen (dyslexieversie)
- In overleg met de docent kan de literatuurlijst worden aangepast.

In overleg met de coach meldt de leerling zich zo spoedig mogelijk bij de ondersteuningscoördinator met een kopie van een officiële verklaring van een ter zake deskundige.

Indien de leerling zich niet aan de plichten/ afspraken houdt, die verbonden zijn met de geboden ondersteuning, dan vervalt het recht hierop.

9. Overgangsnormen

Leerjaar 4-5

Wij hanteren de volgende cijfermatige overgangsnormen:

- Er wordt uitgegaan van alle vakken in een leerjaar.
- Een leerling kan pas regulier worden bevorderd als de cijferlijst compleet is met alle eindcijfers. Om een eindcijfer te kunnen geven moet een leerling aan alle onderdelen van het Programma van Toetsing en Afsluiting (PTA) hebben voldaan. Indien dit aan het einde van toetsweek periode 4 nog niet het geval is, dan moet de leerling gedurende de projectweek verplicht werken aan de ontbrekende onderdelen totdat aan alle onderdelen van het PTA is voldaan. Drie werkdagen voor de overgangsvergadering moet aan alle verplichtingen zijn voldaan.
- Kan er geen eindcijfer gegeven worden en is er een incomplete cijferlijst, dan kan de leerling niet regulier worden bevorderd en is daarmee een bespreekleerling.
- Leerlingen in leerjaar 4 en 5 gaan over als ze niet meer dan totaal 3 minpunten ^(zie berekeningen) op twee vakken hebben. Hiervoor kunnen compensatiepunten nodig zijn en/of uitzonderingen zijn, zie hiervoor onderstaande tabel.

Minimumaantal compensatiepunten voor bevordering	
Indien eindcijfer(s)	Aantal benodigde compensatiepunten
5	-
4	2
5 - 5	2
4 - 5	3
3	bespreken

- Voor de vakken Nederlands, Engels en wiskunde geldt dat er maximaal één keer het cijfer 5 voor één van deze kernvakken behaald mag worden en verder twee keer het cijfer 6 of hoger.

- Bij de bevordering tellen de afzonderlijke resultaten die behaald zijn in dat schooljaar van de combinatiecijfervakken maatschappijleer, godsdienst en CKV (niet voor gymnasiumleerlingen) niet mee in de bevorderingsregeling. De op hele cijfers afgeronde eindcijfers van deze vakken (behaald in dat schooljaar) worden gecombineerd tot één combinatiecijfer. Dit combinatiecijfer telt mee als één vak in de bevordering. Voor havo 4 en vwo 5 zijn dit de vakken godsdienst en CKV; voor vwo 4 zijn dit de vakken maatschappijleer, godsdienst en CKV. Voor alle combinatiecijfervakken geldt dat een vak met een afgerond eindcijfer 4 of hoger afgesloten dient te worden.
- Een NNB (niet naar behoren) bij de vakken LO en/of CKV blokkeert de overgang naar het volgende leerjaar.
- NB: voor leerjaar havo 4, vwo 4 en vwo 5 geldt de landelijke slaag-zakregeling als overgangsnorm. Hierbij geldt het combinatiecijfer en niet de afzonderlijke onderdelen.
- In havo en vwo van het CSG Liudger is het niet toegestaan om in dezelfde onderwijsstroom tweemaal in hetzelfde leerjaar of in twee opeenvolgende leerjaren te doubleren. In die gevallen zal de opleiding op het CSG Liudger in een andere stroom moeten worden voortgezet.

Samengevat en toegelicht met voorbeelden

Aantal leerjaren	Aantal opleidingen	Maximale duur	Bijv. niet toegestaan
Eénzelfde leerjaar	binnen één opl.	2 jaar	H4, H4, H4
Eénzelfde leerjaar	binnen twee of meer opl.	3 jaar	V4, V4, H4, H4
Twee opv. leerjaren	binnen één opl.	3 jaar	V4, V4, V5, V5
Twee opv. leerjaren	binnen meer opl.	3 jaar	V3, V3, H4, H4

Bij verhuizing en schoolwissel tellen leerjaren op vorige scholen in dit verband mee.

Berekeningen:

- Minpunten: cijfer 5=1 minpunt, cijfer 4=2 minpunten, cijfer 3=3 minpunten.
- Compensatiepunten: cijfer 7=1 compensatiepunt, cijfer 8=2 compensatiepunten, cijfer 9=3 compensatiepunten.
- Afronding: $\geq \dots,50$ afronding naar boven, $\leq \dots,49$ afronding naar beneden (5,49=5 en 5,50=6).
- Eindrapport: afronding op hele getallen.
- Schoolexamen (SE) en Centraal examen (CE): afronding op 1 cijfer achter de komma.
- LO moet naar behoren zijn afgerond in het examenjaar.
- Diploma: afronding op hele getallen: formule = $(SE+CE):2$ =cijfer op diploma (5,4+5,5):2=5,45=5.

Algemene afspraken:

1. Voor alle leerlingen geldt:
  - a. Leerlingen die conform de overgangsnormen op 'overgaan' staan, gaan over.
  - b. Leerlingen die niet voldoen aan de overgangsnormen en daarmee niet op 'overgaan' staan, zijn in alle gevallen een bespreekleerling. Uitkomst van de bespreking kan zijn: een besluit om over te laten gaan, te laten doubleren, door te laten stromen naar een ander niveau of over te laten gaan met **een plan van aanpak**.
2. Voor de leerjaren waarin vakkenpakketkeuze plaatsvindt (leerlingen in havo3 en vwo3) kan in uitzonderlijke gevallen op initiatief van de school maatwerk plaatsvinden. Informatie hierover staat in het overgangsbeleid opgenomen.

10. Afspraken met betrekking tot doubleren en zakken

10.1 Vrijstellingen voor doublanten voorexamenklassen

Leerlingen die niet bevorderd worden naar het volgende leerjaar en ervoor kiezen het leerjaar over te doen, dienen het gehele programma nogmaals te volgen.

Doublanten kunnen voor een vak dat volledig afgesloten is met een 6.5 of hoger vrijstelling vragen bij de leerlingcoördinator. Voor havo 4 is dit godsdienst, voor vwo 4 maatschappijleer en voor vwo 5 godsdienst en CKV. Als je gebruik wilt maken van deze vrijstelling dien je **voor de start van het nieuwe schooljaar** hierover contact op te nemen met de leerlingcoördinator. In een gesprek met hem of haar stel je een plan op hoe je de vrijgekomen studielasturen gaat invullen. Ook je ouders moeten hiervoor tekenen. Als aan deze voorwaarden niet voldaan wordt, wordt geen vrijstelling verleend.

10.2 Vrijstellingen voor gezakte kandidaten

Doublanten kunnen voor maatschappijleer en CKV, mits volledig afgesloten met een 6,5 of hoger, vrijstelling vragen bij de leerlingcoördinator. Indien er voor het combinatiecijfer een 7 of hoger behaald is, dan kan er afgeweken worden van de 6.5-norm. Als je gebruik wilt maken van deze vrijstelling dien je **voor de start van het nieuwe schooljaar** contact hierover op te nemen met de leerlingcoördinator. In een gesprek met hem of haar stel je een plan op hoe je de vrijgekomen studielasturen gaat invullen. Je vult samen een formulier in waarbij je akkoord gaat met de consequenties en het opgestelde plan voor het invullen van de vrijgekomen studielast.

Daarnaast hebben doublanten vrijstelling van het PWS omdat deze al in het voorgaande schooljaar is afgerond.

In overleg met de vakdocent kan een vrijstelling gegeven worden voor een PO en/of mondeling. De vakdocent stelt hiervan de leerlingcoördinator op de hoogte

Regeling voor afgewezen kandidaten die opnieuw havo 5 of vwo 6 volgen

Voor afgewezen kandidaten gelden de volgende regels:

- De gezakte leerlingen doen in principe het hele programma over. Gezakte leerlingen kunnen een vrijstelling krijgen voor de vakken ckv, godsdienst en maatschappijleer, dat al in het vierde jaar is afgesloten, mits het SE-eindresultaat voor het vak waarvoor vrijstelling wordt gevraagd een 6,5 of hoger was. Voor lo kan geen vrijstelling worden verkregen.
- De leerlingen zonder wiskunde in hun pakket mogen ervoor kiezen om de rekentoets opnieuw te maken.

- Twee SE-gelabeld cijfer uit het voorexamenjaar, dat valt binnen de herkansingsregeling, mogen worden herkanst. Voor de afgewezen kandidaten in 24-25 hanteren we het PTA algemeen deel van 24-25.
- De studielast die beschikbaar komt doordat gezakte leerlingen vrijstellingen hebben, wordt ingezet bij zwakke vakken. Het eigenaarschap van deze inzet is de verantwoordelijkheid van de leerling. De leerling maakt een plan van aanpak en stelt dit ter beschikking aan de mentor.

11. Onregelmatigheden tijdens het schoolexamen

In havo 4, vwo 4 en vwo 5 kunnen, en in havo 5 en vwo 6 moeten, de behaalde resultaten deel uitmaken van het schoolexamen, dit is vermeld in het PTA. Bij de schoolexamens gelden dezelfde regels als bij het centraal schriftelijk examen. Hieronder staan de regels vermeld met betrekking tot onregelmatigheden zoals die voor het centraal schriftelijk examen en het schoolexamen gelden.

Deze regels gelden ook voor de wijzen van beoordeling die niet meetellen voor het schoolexamen in havo 4, havo 5, vwo 4, vwo 5 en vwo 6.

Leerling/kandidaat

Indien een kandidaat zich ten aanzien van enig deel van het eindexamen, dan wel ten aanzien van een aanspraak op vrijstelling aan enige onregelmatigheid schuldig maakt, kan de directeur van de school waar je ingeschreven staat maatregelen nemen. Het is ter beoordeling van de teamleider of er sprake is van een onregelmatigheid en of er maatregelen moeten worden genomen. Bij de constatering van een onregelmatigheid treedt het Examenreglement in werking.

Zonder uitpuutend te zijn, moeten wij bij onregelmatigheden denken aan:

- plagiaat, dat wil zeggen ongeoorloofde overname van tekst en/of beeld van een ander;
- het ongeoorloofd gebruik van GAI (generative artificial intelligence);
- zonder geldige reden te laat komen of niet verschijnen bij een toets of hiermee vergelijkbare verplichtingen betrekking hebbende op een in het PTA genoemde wijze van beoordeling (in het PTA genoemd onder Afsluiting);
- het **ongeoorloofd** gebruiken van een grafische rekenmachine bij toetsen;
- spieken, dat wil zeggen het ongeoorloofd gebruik maken van de kennis en de kunde van een ander en/of het gebruikmaken van ongeoorloofd materiaal, zoals spiekbriefjes, boeken, mobieltjes en andere gegevensdragers;
- het niet tijdig voldoen aan:
  - het inleveren van een praktische opdracht;
  - de verplichtingen van een handelingsdeel;
- het ongeoorloofd afwezig zijn.

School

Als er tijdens een schoolexamen een onregelmatigheid voordoet, doet het examenbureau in overleg met de directie het volgende besluiten:

- het schoolexamen vervalt, het cijfer wordt niet bekend gemaakt en er wordt een nieuw moment gepland.

het resultaat van het schoolexamen wordt niet bekend gemaakt en de leerling maakt zelf de keuze:

- of ik maak de toets opnieuw (zonder dat ik het resultaat weet van de eerste toets),
- of ik maak de toets niet opnieuw en ik krijg het cijfer van de eerste toets.

12. Regels centraal examen

- Alle aanwijzingen van toezichthoudende docenten moeten stipt en meteen worden opgevolgd;
- Jassen en tassen mogen niet worden meegenomen in de examenzaal;
- De kandidaat mag alleen die dingen meenemen die hij tijdens het examen nodig heeft (b.v. pennen, potloden, vlakgom, passer, geodriehoek, rekenmachine);
- Gebruik alleen de toegestane hulpmiddelen. Lenen is niet toegestaan!
- Bij de wiskunde examens mag de grafische rekenmachine pas in de examenzaal worden ingesteld op de examenstand.
- Schriftelijk werk mag niet met potlood of uitgumbare pen worden gemaakt;
- Het gebruik van correctievloeistof is niet toegestaan;
- Het eerste uur van het centraal examen mag de kandidaat de examenzaal niet verlaten. Het laatste half uur ook niet. Wie in de tijd daartussen weg wil, volgt de aanwijzingen van de toezichthouder(s) op;
- De kandidaat is zelf verantwoordelijk voor het inleveren van zijn examenwerk;
- Voor het officiële einde van het examen mogen geen opgaven of uitwerkingen worden meegenomen uit de examenzaal;
- Het is niet toegestaan mobiele telefoons, smartwatches of andere mobiele devices te gebruiken in de ruimte waar een schoolexamen of centraal examen wordt afgenomen;
- Te laat komen bij een centraal examen: je wordt tot 30 minuten toegelaten. De tijd die je te laat bent, wordt niet bij het examen opgeteld. Na 30 minuten word je niet meer toegelaten en zal het examen (indien dit mogelijk is) doorschuiven naar het volgende tijdvak.

Voor kandidaten die op een laptop werken

- **Verantwoordelijkheid voor opslaan:** Je bent zelf verantwoordelijk voor het regelmatig en veilig opslaan van je gemaakte werk.
- **Problemen met opslaan:** Mocht het opslaan niet functioneren, meld dit dan onmiddellijk bij een surveillant.
- **Opslaglocaties:** Je kunt je werk opslaan op een USB-stick of het bureaublad van de laptop. Zorg ervoor dat je weet waar je bestanden zijn opgeslagen.
- **Inleveren van werk:** Het is jouw verantwoordelijkheid om het gemaakte werk uiteindelijk in te leveren volgens de instructies van de surveillanten.
- **Verlaten van de zaal:** Je mag de zaal pas verlaten nadat het gemaakte werk is geprint en ondertekend.